

הלכות יום טוב סימן תקכו

קנב

באר הגולה

ל קרובי בקום ב
היציא מ דבני יתום
ב שם גברא בעבדא
הבינא יו ס טו
דשם רבי אפרים
ע בעיא שם ולא
יפשיטא
הפוקים ללא

כמי שלא ערב (יח) (סד) כלל (אי). ומי שמתענה ביום-טוב, אסור לבשל (יט) לאחרים אפילו לצורך ביו-כיום, (סח) דהני כמי שלא הניח ערוכ שאינו מבשל לאחרים (מהרי"ו): **כא** (סו) לאם נזכר שלא ערב, קדם סעודת שחרית, ובשל הרבה בקדחה אחת ויותר לשבת. הגה והוא הדין שייכל ללחץ מבעוד יום לתור פני דלוק לחפש אציה דבר (סז) וגינהו דלוק עד הלילה (טו). (סח) יגיש אומרים דאפלו לבשל (סט) פמה קדרות (ע) מחר פנין שקדם אכילה הוא, (עא) והוא שיאכל מכל אחד (ס) ואחד: **כב** אם נזכר ביום-טוב ראשון שלא ערב, יאם הוא ביום-טוב של ראש-השנה (עב) אינו יכול לערב על תנאי, אכל אם הוא ביום-טוב של גליות יכול לערב בתנאי: אם היום קרש (עג) איני צריך לערב, ואם היום הל, (כא) (עד) בערוכ זה יהא שרא לן לאפוני ולבשולי וכו'. ולמחר אין צריך לומר כלום. (עח) יגיש אומרים, דאי לית לה מידי דבשיל מאתמול, (כז) לא מהני תנאו: **כג** *אם עבר במזיד (עו) (או בשיגג) ובשל פמה קדרות שלא

באר היטב

בעצמים, י"ש: (יח) כלל. פתב ט"ו: כמדתה לי שאין לסמוך על פסק זה לתור ולברך שנית, ע"ש. ועסק ב' משיש בשם י"ש: (יט) לאחרים. ומשמע מזה דאפלו משנת אסורה לבשל. וביום-טוב שחל להיות ע"ש אסור לבשל ביום-טוב לשבת אפלו על-ידי ערוכ. והכל מקום אחרים אופין

במקצתם, י"ש: (יח) כלל. פתב ט"ו: כמדתה לי שאין לסמוך על פסק זה לתור ולברך שנית, ע"ש. ועסק ב' משיש בשם י"ש: (יט) לאחרים. ומשמע מזה דאפלו משנת אסורה לבשל. וביום-טוב שחל להיות ע"ש אסור לבשל ביום-טוב לשבת אפלו על-ידי ערוכ. והכל מקום אחרים אופין

משנה ברורה

וסביןא להו דהאמירא של 'בקרין' אינו רק למצוה לכתחלה, אכל בדיעבד פנין שהניח התבשיל לשם ערוכ, אפלו לא אמר כלל נסח של 'בקרין' וכו' אינו מעכב וזמור לסמוך עליו לעשות כל הפלאכות מיום-טוב לשבת. (35) ולענין הלכה, לכתחלה יש להחמיר פסקרא הראשונה, ועל-כן אם נזכר קדם מניסת ליל יום-טוב, יתור ויטלו להערוכ ב' יודים⁽²⁴⁾, יאמר נסח 'בקרין' וכו', (36) ולא יתור ויברך שנית אם כבר ברה בתחלה⁽²⁴⁾, (37) ואם נזכר בערב-שבת, קנה קמחו לאחרים והם יבשלו ויטנו לו, ואם אין לו למי להקנות יוכל לסמוך על סבא האחרונה: (סד) כלל. ואם אמר נסח 'בקרין' (38) אך שלא ברה בתחלה, אינו מעכב, דברכות אין מעכבות: (סה) דהני כמי שלא הניח ערוכ וכו'. רוצה לומר, כמו דקמא לן דאחור איש שלא ערב אסור לבשל מיום-טוב לשבת אפלו בשביל אחרים פנין שאסור לבשל

המקצתם, י"ש: (יח) כלל. פתב ט"ו: כמדתה לי שאין לסמוך על פסק זה לתור ולברך שנית, ע"ש. ועסק ב' משיש בשם י"ש: (יט) לאחרים. ומשמע מזה דאפלו משנת אסורה לבשל. וביום-טוב שחל להיות ע"ש אסור לבשל ביום-טוב לשבת אפלו על-ידי ערוכ. והכל מקום אחרים אופין

באר הלכה

המקצתם, י"ש: (יח) כלל. פתב ט"ו: כמדתה לי שאין לסמוך על פסק זה לתור ולברך שנית, ע"ש. ועסק ב' משיש בשם י"ש: (יט) לאחרים. ומשמע מזה דאפלו משנת אסורה לבשל. וביום-טוב שחל להיות ע"ש אסור לבשל ביום-טוב לשבת אפלו על-ידי ערוכ. והכל מקום אחרים אופין

בשביל עצמו, כן הוא הדין ביום-טוב נופא מי שמתענה, דאסור לבשל לאחרים. וכתב מגן-אברהם, דממילא אם אקלע זה ביום-טוב הסמוך לשבת, אסור לבשל בעצמו לכתחלה על שבת אף שהניח ערוכ⁽⁷⁵⁾, אכל בני-ביתו או אחרים אופין ובשילין לו משלו, דאין קמחו נאסר הואיל והניח ערוכ-תבשילין. ועין (15) פאחרונים שמפסקים על עקר דיני דרמ"א. (16) ועל-כן ביום-טוב הסמוך לשבת, אם אין לו אחרים שישבילו בעבורו מתר לו לבשל בעצמו. (17) וכן אשה משרתת שמתענה ביום-טוב, גם כן יכולה לבשל לצורך בעל-הבית⁽⁷⁶⁾: **כא** (סו) אם נזכר שלא ערב וכו'.⁽⁷⁸⁾ ומדי (18) שלא היה שם בכל העיר גדול שהיה בערוכו לכל אנשי העיר: (סז) וגינהו דולק. ויכול אחר-כך לטלטלו ולהניחו באחת מקום שצריך: (סח) יגיש אומרים דאפלו וכו'. וכן נוהגין העולם (ק) להקל קדחה זו. ועין לעיל בסימן חק סע"א בהג"ה ובמשנה ברורה שנתפאר שם דין זה באר: (סט) פמה קדרות וכו'. אין רוצה לומר שישביל מעים דלוקים בקפה קדרות לצורך יום-טוב ומרבה בכל אחת בשביל שבת. וזה אפלו לדעה הראשונה שרי. אלא דכא להוסיף, שאף אם אינו מבשל אלא בשביל שבת (קא) וכן כדי להתיר לבשל אוכל קצת מכל אחת ביום-טוב, בס"פ שרי: (ע) מחר. הינו שבכל אחד יתנה בין דלוק בפני עצמו, דאי לאו הכי מנכר הערמה, דמה שיאכל קצת מכל קדרה הלא יכול לטעם מאחת: (עא) והוא שיאכל וכו'. פתב הט"ו דהנין לכתחלה, אכל אם ארע שלא אכל כלל ממין אחד אינו אסור לשבת, פנין שצ"ל-כל-פנים בשעת הבשול נתפנן לאכלו היום הני המפצעה שלו בהתר. (קג) ובבית-מאיר חולק על זה, דבין דעקר בשולו הוא לערך וצ"ל ביום-טוב, וכל התר הוא רק מה שצ"ל-כל-פנים אוכל ממנו קצת ביום-טוב, דעל-ידי זה לא הוי הערמה הנפרה, ואם אחר-כך לא יאכל הלא מנכר ההערמה לכל, דנמצא כל בשולו לצורך קודם לחוד. וכן נראה להחמיר בזה, אחר שפמה (קד) אחרונים סביןא להו דהעקר פדעה הראשונה שאין להמיר לבשל אלא באיתה קדחה שמבשל פאמח לצורך יום-טוב אלא שפמה בה גם בשביל שבת, אלא שנהגו העולם להקל פדעה אחרונה וכו', על-כל-פנים אין להוסיף קלא על קלא: **כב** (עב) אינו יכול לערב על תנאי. לפי ששני ימים של ראש-השנה הם כיום אחד ארף, ולא משום ספקא כשאר שני ימים טובים של גליות: (עג) איני צריך לערב⁽⁷⁹⁾. דהא למחר יתנה יום חל וממילא יהא מבר לבשל: (עד) בערוכ זה יהא שרא וכו'. ומברך בתחלה⁽⁸⁰⁾ נ"מ בשם ש"י. ובחדושי רבי עקיבא אינו הביא בשם ספר לתם-סתרים דאין לברך⁽⁸¹⁾, וכן פתב בשו"ת מקצת: (עה) יגיש אומרים דאי לית לה וכו'. ונקטין (קד) פסקרא הראשונה⁽⁸²⁾: **כג** (עו) או בשוגג⁽⁸³⁾. אשמעינן, דלא תימא דוקא מזיד שלא למדו מפני לעשות כן, דהכל יודעים שהיא נשע, אכל

שער הציון

(35) הנ"ל וסני-אדם: (15) שם: (17) ואם נזכר ביום-טוב ראשון שחל ביום חמישי, צ"ח ערוכ ויתנה דלוקמן סע"ף כב, יאמר 'הדין צורכא' ולא יברך: (18) מגן-אברהם ש"א: (15) הפית-מאיר והפאטר-מדכי ונהר-שלום [גם האלהי רבה בסימן חקצו הביא בשם מהות מ"טוני שחולקים על הפהרי"ו] וכתבו דאינו דוקא למי שלא ערב מערב-יום-טוב, דהתם פנין שלא ערב, אפרי יום-טוב חילי עלה, מה שאין כן בזה שהאסור לא בא עליו רק משום שאינו יכול לאכל, ודוקא זה למי שפבר אכל כדי שבישה והוא סמוך לערב שבח"א לא יצטרף עוד לאכל יתרה, וממילא אסור או בנדיא לבשל בחנם, ואפלו הכי אי מקלעי אז אנשים אחרים לביתו מחר לו לבשל בשבילן, והכי נמי דגומה, עין שם שהאריכו בזה: (16) אליה רבה בסימן חקצו ודוקא-החיים, עין שם: (17) אליה רבה שמסכים בזה לדברי הלבוש, עין שם טעמו. והעתיקו הדרה-החיים: (18) כן משמע ממגן-אברהם ופשוט: (ק) מגן-אברהם ושיא בסימן חק: (קא) אחרונים: (קב) בסימן חק. עין שם: (קג) לעיל בסימן חק בשער-הציון. עין שם. וגם האלהי רבה בסימן זה: (קד) מגן-אברהם בשם כמה פוסקים:

מילואים הלכות יום טוב סימן תקכו

המשך מעמוד קודם

הצמיג (פתיחה להל' יום טוב היא פ"ב אות ה) צידד כן על כל פנים באופן שאין הפסד מרובה. וראה מה שכתבנו לעיל (סי' תקג ס"א ד"ה מ"ה).

85) ולפי זה אפילו לגבי איסורי ישובת' בשבת, כגון עישור פירות וסבילת כלים [שהובא בגמרא שם לעיל], שבת חמורה מיום טוב לענין הגאון מהאיסור, וטעם הדבר התבאר בשריע הרב (סי' תקג ס"ג), שאיסורי שבת הם חמורים, ולפיכך כשעבר ועשאם קנסו חכמים שלא ליהנות מהם, אבל איסורי יום טוב הם קלים, ולא קנסו בהם חכמים [ושלא כמו שפירש רש"י שם ד"ה איסורא, שחלוק איסור בישול בשבת שהוא מהתורה, מאיסור בישול מיום טוב לשבת שהוא מדרבנן, שלדבריו איסור שבת של שבת הם כאיסור יום טוב].

86) ומבואר מדבריו שלדעת הרמב"ם באופן שאין לו פירות אחרים מותר ליהנות אפילו ממעשה שבת, אמנם כתב במשניב לעיל (סי' שלט ס"ק כח) לגבי הגאון מפירות שעושרם בשבת, שאם היה זה במועד, אסורים הם באכילה בשבת, ולא הזכיר את דעת הרמב"ם שבאופן שאין לו פירות אחרים לאוכלם בשבת, מותר לו לאכול את הפירות שעושר.

87) וכן כתב לעיל (סי' תקג ס"א ד"ה מ"ה) שאם עבר וכישל במועד מיום טוב לצורך מחר, באופן שיש לו תבשילין אחרים אינו פשוט כל כך להתיר, וצ"ח למה שביאר כאן בדעת הרמב"ם.

אמנם לגבי איסור התצאת אש מעצים ואבנים, כתב במשניב לעיל (סי' תקב ס"ק ד') שאם עבר והוציא אש ביום טוב, מותר ליהנות ממנה [וכשריע הרב (שם ס"א) ביאר שהוא משום שאיסורי יום טוב קלים מאיסורי שבת, ולא קנסו בהם חכמים איסור הגאון כשעבר ועשאם, כמו שקנסו לגבי מעשה שבת], ומסתמימת לשנתו משמע שהדבר מותר גם כשיש לו אש אחרת.

מאידך, לגבי איסור הפרשת חלה ביום טוב, כתב במשניב לעיל (סי' תקק ס"ק ב') שאם עבר והפריש במועד, אסור ליהנות מהעיסה ביום טוב, כמו מי שעבר והפריש תרומות ומעשרות בשבת, שהתבאר דינו במשניב לעיל (סי' שלט ס"ק כח), ולא התיר ליהנות מנמנה על כל פנים באופן שאין לו עיסה אחרת.

ולגבי מה שאסר השריע לעיל (סי' תקך ס"ג) לכתוש את הריפות במכתשת גדולה ביום טוב, וטעם הדבר משום טחינה גמורה האסורה ביום טוב [כמבואר במשניב שם (סי' יד)], כתב שם על פי משמעות הגמרא (ביצה יד, ב') שאם עבר וכתש אותם אסור לאכול מהם, ואולם התבאר בפמ"ג שם (אי"א ס"ק ד') שכתישת הריפות הוא איסור קל בעיני העולם, ולפיכך החמירו בו.

ודעת החזו"א [ארחות שבת ח"ג פכ"ה הע' צא] שקנסו חכמים לגבי 'מעשה יום טוב' כמו שקנסו לגבי 'מעשה שבת' [וכן כתב בהשגמת ארם (הל' שבת כלל ט אות ט) בדעת הרמב"ם והשריע, שלמסקנת הגמרא שנתה מלאכת בישול וכדו' שהיא מלאכה שהותרה ביום טוב וכל איסורה משום שעשאה לצורך שבת שאחרי יום טוב, או לצורך חול, שבה לא גזרו קנס זה, מה שאין כן באיסורים המשותפים לשבת וליום טוב, כגון איסור הפרשת תרומות ומעשרות, קנסו חכמים ליהנות ממעשה יום טוב כמו שאסרו ליהנות ממעשה שבת].

וכמו שמבשרים על תקנת יום טוב שני, אף על פי שהוא יום טוב מספק, וכן כתב לבאר בשו"ת האלף לך שלמה (ארו"ח סי' שדג), וראה שם בדבריו ביאור נוסף.

81) ובביאור דעה זו כתב שם [לחם סתרים על מסי' ע"ז כללים שבסוף הספר סי' ט], שהוא מפני שאין מברכים על הספק, ואין דומה מה שמברך בערב יום טוב על דבר שהוא ספק מפני שהוא קודם שנו"ל הספק, למוכרך ביום טוב ראשון שכבר נולד בו הספק, שבאופן זה נחשב שמברך על הספק, ועוד, שמה שמברך בערב יום טוב ראשון הוא כדי שלא לזלזל ביום טוב שני על ידי שנוחשיבו כספק חול, אבל המערב ביום טוב ראשון כיון שאומר בתנאי 'אם היום קודש וכו'' היה זה סותר לכרתו, שהיא מהמת הצד שמחר קודש, וגם גורם בברכתו לזלזל ביום טוב הראשון, שהרי מוחשיבו כספק חול.

[משנ"ב ס"ק עה]

[תק"טין פסק"א קר' אש"מנה"ט].

82) ובביאור הדעה שסברה שהמערב ביום טוב צריך לערב דוקא על תבשיל שהתבשל מערב יום טוב, כתב הערוך השלחן (סלי"ח) שצריך שחתלת הבישול תהיה מערב יום טוב, וכמו שאר עירוב תבשילין שעושה מערב יום טוב, ומה שאין הלכה כדעה זו, הוא מפני שכשמערב על תנאי חל העירוב רק על הצד שהיה הראשון הוא ערב יום טוב, ומצא שאכן תבשיל העירוב מערב יום טוב.

[משנ"ב ס"ק עו]

או פשוט"ג.

83) ומי שעבר וכישל שלא לצורך יום טוב, האם על ידי שיאכל את התבשיל ביום טוב יצאל מהאיסור, ואם כן יתחייב לאוכלו, צידד האמרי בינה (דיני יום טוב סי' ג ד"ה ד"ג), שמאכל שהתבשל מיום טוב עובר חול, אכילתו ביום טוב מותקנת את האיסור דאורייתא שעבר, וכן הוכיח האב"י עז"ר (פ"א מהל' יום טוב ה"ט) מדברי המאירי, ותמה על כך שלא נתבאר דבר זה בפוסקים.

[בה"ל ד"ה אם עבר במועד]

אם עבר קטני (כ"ה) וכו', וקשקש אסור קטני בקל (ג"ה) וכו', לא מקלינן קמדי' (כ"ה) וכו', וצ"ח לו תבשילין אחרים על שבת'.

84) אולם מצינו 'מעשה יום טוב' שאסורו חכמים במלאכות שנעשו על ידי נכרי בעבר ישראל, שכתב השריע לעיל (סי' תקטו ס"א) שאסור לישראל ליהנות מהדבר עד למוצאי יום טוב בכדי שיעשו, וכתב המשניב שם (בהקדמה לסיומן) שלדעת רש"י טעם איסור 'כבדי שיעשו' הוא כדי שלא ליהנות ממעשה יום טוב וכתב בספר הלכות המועדים (פ"ח הע' 12 ד"ה ועין בביצה) שיש לבאר שבמלאכה שנעשתה על ידי נכרי החמירו יותר, כדי שלא יבואו להקל באיסור 'אמירה לנכרי'.

וכן לענין הגאון ממלאכת איסור בחול המועד, התבאר בשריע לקמן (סי' תקלח ס"ח) ובמשניב שם (סי' טז) שהיא אסורה, ומאבדים אותה ממנו, ומשמעות דברי המג"א שם (סי' ב, הו"ב) בביה"ל שם ד"ה אם) שקנס זה הוא בקנס של 'מעשה שבת'.

וליהנות ממלאכה האסורה מן התורה ביום טוב, צידד הגרש"י אויערבך (יום טוב שני כהלכתו סי' ו תשובה ז, ששי"ב פ"ג הע' ט) שכלל הדעות אסור, וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ו סי' סח), [אכן

הלכות יום טוב סימן תקכו תקנה תקכ"א

המשך מעמוד 304

[משנ"ב ס"ק ב]

תק"ן הוצאות שקתות נקיים טובים, ואם מוקיף מוסיפין.

5) ומה שכתבה הגמרא והצאות שבתות וימים טובים, כתב לעיל (סי' י

לירושלים ברגל, וכן כתב המהר"ץ דעות נדרים כג, א) שנהגים לעלות גם כזמננו כשם שגם לאחר חורבן הבית היו נהגים התנאים לעלות לרגל, וכן כתב בשו"ת תשב"ץ (ח"ג סי' רא).

